

národní
úložiště
šedé
literatury

Detekce zdánlivého přístěnného skluzu v mikrodisperzních kapalinách

Pěnkavová, Věra
2015

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-201158>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 26.04.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

Detekce zdánlivého přístěnného skluzu v mikrodisperzních kapalinách

---

Pěnkavová V., Tihon J., Wein O.

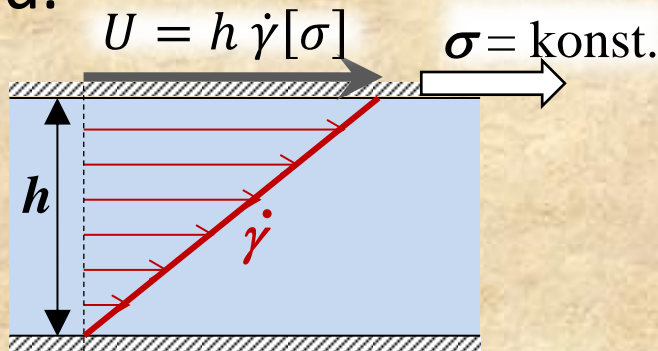

Oddělení vícefázových reaktorů,
Ústav chemických procesů AV ČR, v.v.i.
Praha
Česká republika

Přístěnný skluz

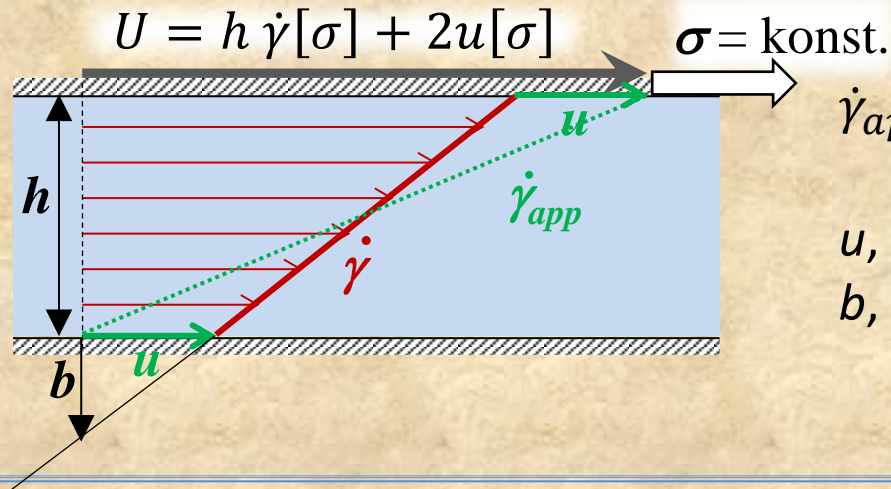
Prostý smykový tok:

a) Bez skluzu.

U, ms^{-1} rychlost
 σ, Pa smykové napětí
 $\dot{\gamma}, \text{s}^{-1}$ smyková rychlost
 h, m tloušťka štěrbiny

b) Přístěnný skluz.

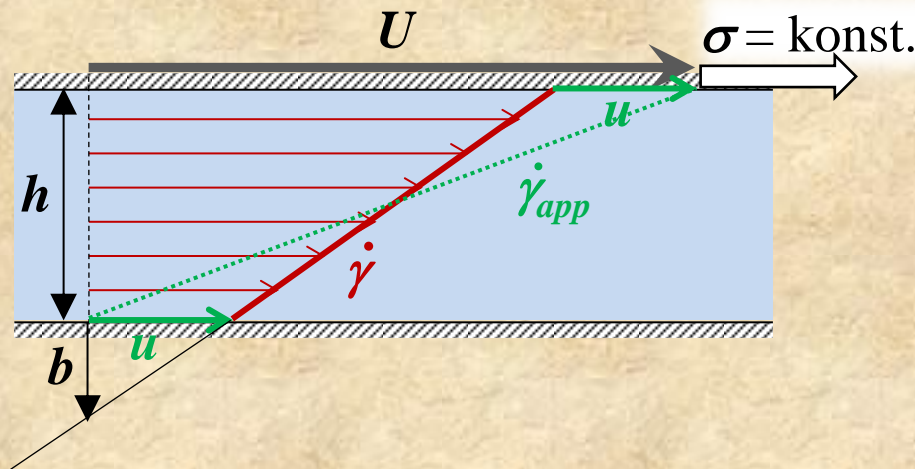

$\dot{\gamma}_{app}, \text{s}^{-1}$ zdánlivá
 smyková rychlost
 u, ms^{-1} skluzová rychlost
 b, m extrapolovaná
 skluzová délka,
 $b = u[\sigma] / \dot{\gamma}[\sigma]$

Přístěnný skluz

Prostý smykový tok - přístěnný skluz.

U, ms^{-1} rychlost
 σ, Pa smykové napětí
 $\dot{\gamma}, \text{s}^{-1}$ smyková rychlost
 h, m tloušťka štěrbiny
 $\dot{\gamma}_{app}, \text{s}^{-1}$ zdánlivá
 smyková rychlost
 u, ms^{-1} skluzová rychlost
 b, m extrapolovaná
 skluzová délka,
 $b = u[\sigma] / \dot{\gamma}[\sigma]$

$$\dot{\gamma}_{app}(\sigma, h) = U/h = \dot{\gamma}[\sigma] + 2u[\sigma]/h$$

Fluidita:

$$\varphi[\sigma] = \dot{\gamma}[\sigma] / \sigma$$

KAPALINA

Skluzový koeficient:

$$\chi[\sigma] = u[\sigma] / \sigma$$

MEZIFÁZÍ

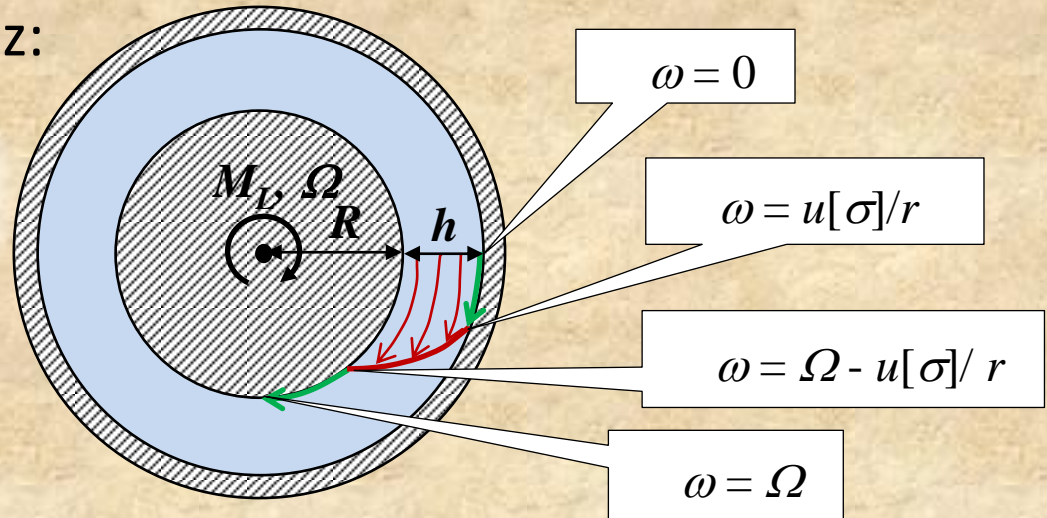
$$A = \frac{2u[\sigma]/h}{\dot{\gamma}[\sigma] + 2u[\sigma]/h}$$

Přístěnný skluz

Couettův tok - přístěnný skluz:

$$\frac{\sigma_r}{\sigma_R} = \left(\frac{R}{r}\right)^2 \quad \sigma_R = \frac{M_L}{2\pi R^2 L}$$

h, m	tloušťka štěrbiny
R, m	poloměr rotoru
L, m	délka rotoru
M_L, Nm	moment
ω, rads^{-1}	úhlová rychlost
Ω, rads^{-1}	úhlová rychlost rotoru
σ_R, Pa	smykové napětí na povrchu rotoru
$\dot{\gamma}, s^{-1}$	smyková rychlost
u, ms^{-1}	skluzová rychlost
$\kappa = R/(R+h)$	

$$\Omega[\sigma_R, h] = \frac{1}{2} \int_{\kappa^2 \sigma_R}^{\sigma_R} \dot{\gamma}[\sigma] \frac{d\sigma}{\sigma} + \frac{u[\sigma_R]}{R} + \frac{\kappa u[\kappa^2 \sigma_R]}{R}$$

Fluidita:

$$\varphi[\sigma] = \dot{\gamma}[\sigma] / \sigma$$

KAPALINA

Skluzový koeficient:

$$\chi[\sigma] = u[\sigma] / \sigma$$

MEZIFÁZÍ

Přístěnný skluz

Celkový kinematický efekt G :

$$G(\sigma, h) = F(\varphi[\sigma]) + S(\chi[\sigma], h)$$

Tokový příspěvek F .
 $\varphi[\sigma] = \dot{\gamma}[\sigma] / \sigma$
KAPALINA

Skluzový příspěvek S .
 $\chi[\sigma] = u[\sigma] / \sigma$
MEZIFÁZÍ

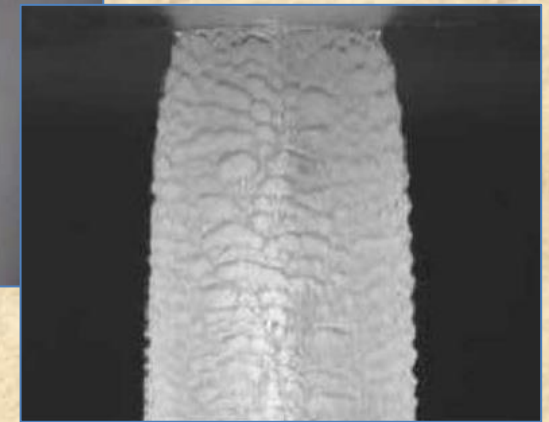
Relativní skluzový příspěvek A :

$$A = \frac{S}{G}$$

Přístěnný skluz

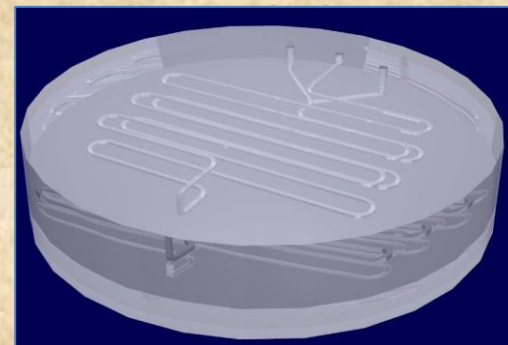
V taveninách polymerů vede “stick-slip” efekt k deformaci extrudátu.

Hatzikiriakos, S.G., Wall slip of molten polymers. *Progress in Polymer Science* **2012**, 37(4), 624-643.

Na solvofobních površích nelze skluz korelovat s tlakovou ztrátou.

Vinogradova, O.I., Slippage of water over hydrophobic surfaces. *International Journal of Mineral Processing* **1999**, 56(1-4), 31-60.
Granick, S.; Zhu, Y.; Lee, H., Slippery questions about complex fluids flowing past the solids. *Nature Materials* **2003**, 2, 221-227.

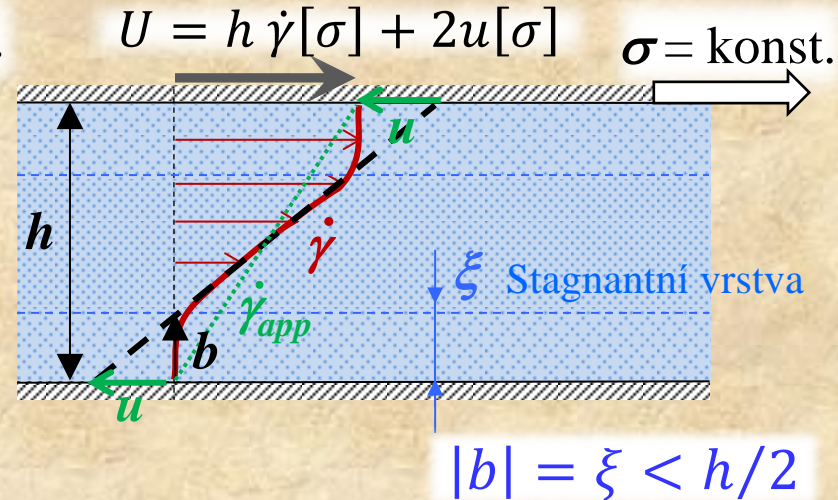
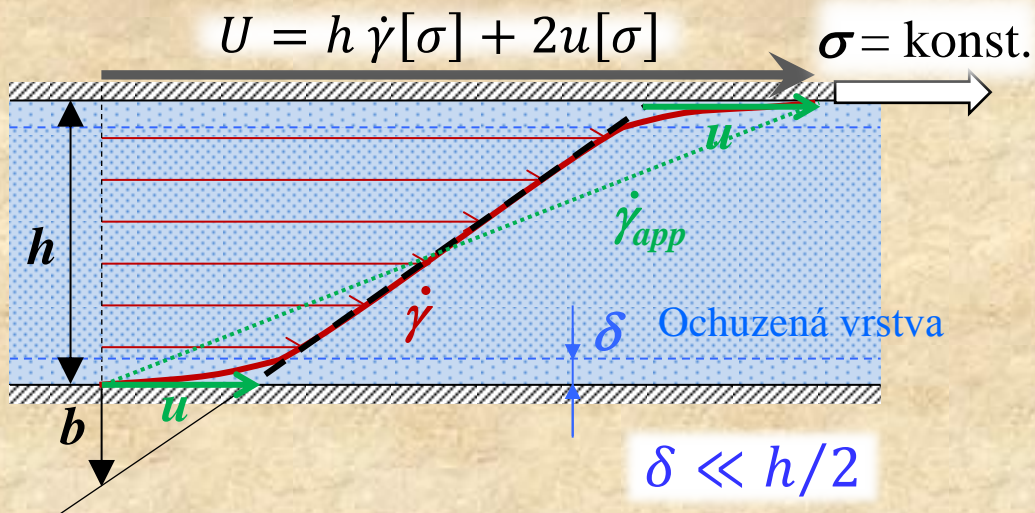

Zdánlivý přístěnný skluz (AWS)

Mikrodisperzní kapaliny.

Sterické,
elektrochemické,
hydrodynamické,
viskoelastické
efekty.

Vznik ochuzené nebo
stagnantní vrstvy
~
MAKROSKOPICKY zdánlivý
přístěnný skluz.

Barnes, H.A., A Review of the Slip (Wall Depletion) of Polymer-Solutions, Emulsions and Particle Suspensions in Viscometers - Its Cause, Character, and Cure. *Journal of Non-Newtonian Fluid Mechanics* **1995**, 56(3), 221-251.
Sochi, T., Slip at Fluid-Solid Interface. *Polymer Reviews* **2011**, 51(4), 309-340.

Zdánlivý přístěnný skluz (AWS)

Dva přístupy viskozimetrie:

1. potlačení skluzových efektů
a měření pouze tokových vlastností kapaliny
(profilované senzory, lopatkový „vane“ senzor)

Barnes, H.A.; Nguyen, Q.D., Rotating vane rheometry - a review. *Journal of Non-Newtonian Fluid Mechanics* 2001, 98(1), 1-14.

2. kvantitativní stanovení skluzových efektů
(AWS viskozimetrie)

AWS viskozimetrie

Kvantitativní detekování zdánlivého přístěnného skluzu.

$$G(\sigma, h) = F(\sigma) + S(\sigma, h)$$

$$A = S(\sigma, h) / G(\sigma, h)$$

G – celkový kinematický efekt, F – tokový příspěvek, S – skluzový příspěvek

Je nezbytné provádět viskozimetrická měření s různou tloušťkou štěrbiny (v různých geometriích toku).

$A \rightarrow 0\%$ - nelze stanovit skluz

$A \rightarrow 100\%$ - nelze stanovit fluidita

AWS viskozimetrie

1930 - Tokové křivky závislé na průměru kapiláry.

Schofield, R.K.; Scott Blair, G.W., The influence of the proximity of a solid wall on the consistency of viscous and plastic materials. *J. Phys. Chem.* **1930**, 34, 248-262.

Scott Blair, G.W., The Rheology of Soil Pastes. *Journal of Rheology* **1930**, 1(2), 127.

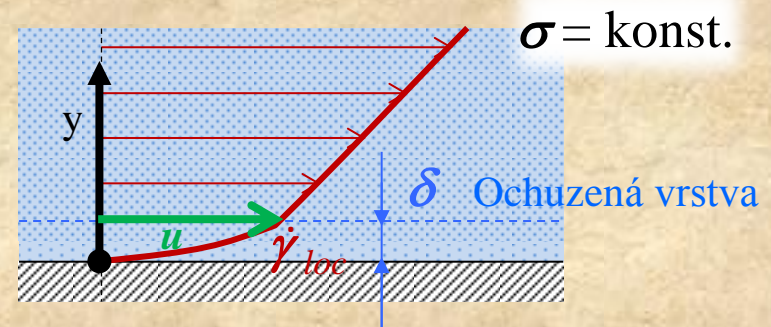
1931 - Vyhodnocení fluiditní a skluzové funkce.

Mooney, M., Explicit formulas for slip and fluidity. *Journal of Rheology* **1931**, 2, 210-222.

1956 - Koncept skluzového koeficientu jako materiálové vlastnosti.

Oldroyd, J.G., *Rheology*. Non-Newtonian flow of liquids and solids. 653-682 **1956**.

$$u[\sigma] = \int_0^{\delta} \dot{\gamma}_{loc}(\sigma, y) dy$$

AWS viskozimetrie

1988 - Další metody vyhodnocení fluiditní a skluzové funkce.

Yoshimura, A.; Prudhomme, R.K., Wall Slip Corrections for Couette and Parallel Disk Viscometers. *Journal of Rheology* **1988**, 32(1), 53-67.

Wein, O.; Tovchigrechko, V.V., Rotational Viscometry under Presence of Apparent Wall Slip. *Journal of Rheology* **1992**, 36(5), 821-844.

Yeow, Y.L.; Lee, H.L.; Melvani, A.R.; Mifsud, G.C., A new method of processing capillary viscometry data in the presence of wall slip. *Journal of Rheology* **2003**, 47(2), 337-348.

Yeow, Y.L.; Choon, B.; Karniawan, L.; Santoso, L., Obtaining the shear rate function and the slip velocity function from Couette viscometry data. *Journal of Non-Newtonian Fluid Mechanics* **2004**, 124(1-3), 43-49.
348.

Yeow, Y.L.; Leong, Y.K.; Khan, A., Slow steady viscous flow of newtonian fluids in parallel-disk viscometer with wall slip. *Journal of Applied Mechanics-Transactions of the Asme* **2008**, 75(4).

2006 - AWS viskozimetrie.

Večeř, M., Experimentální studium zdánlivého skluzu při stěně. **2004**. Dizertační práce, VŠCHT, Praha.

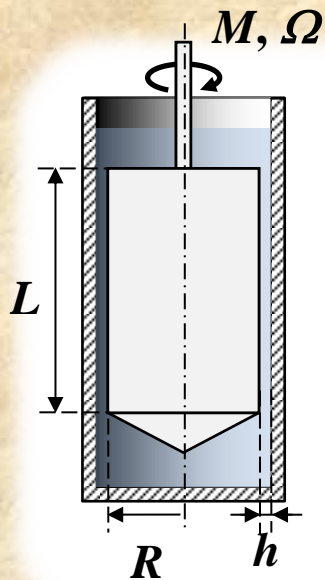
Wein, O.; Vecer, M.; Tovcigrecko, V.V., AWS rotational viscometry of polysaccharide solutions using a novel KK sensor. *Journal of Non-Newtonian Fluid Mechanics* **2006**, 139(1-2), 135-152.

Wein, O.; Tovcigrecko, V.V.; Sobolik, V.; Vecer, M., Diagnostics of Apparent Wall Slip in Aqueous Polymer Solutions. *Novel Trends in Rheology Iii* **2009**, 1152, 139-151.

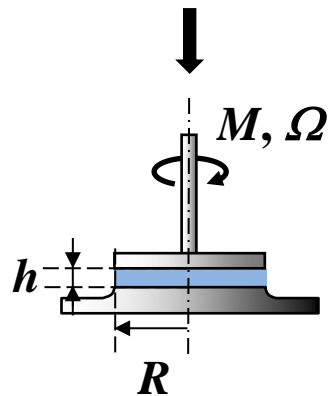
Wein, O.; Vecer, M.; Tihon, J.; Penkavova, V., AWS Viscometry - Principles and Applications. *Novel Trends in Rheology Iv* **2011**, 1375.

AWS viskozimetrie

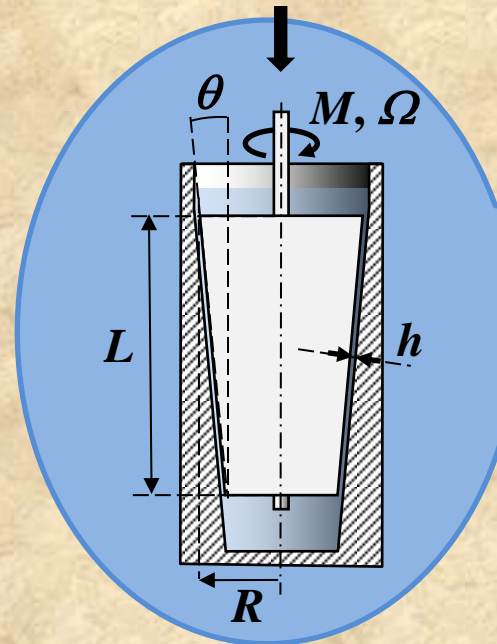
souosé
válce

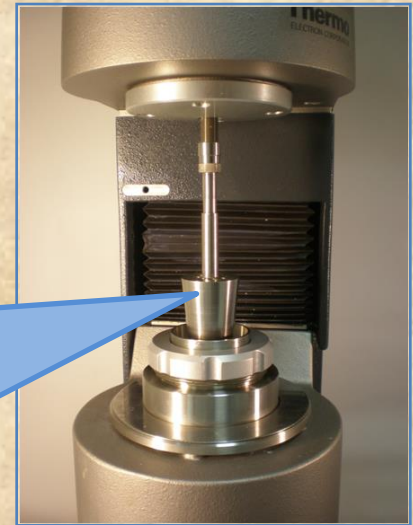
souosé
desky

souosé
kužely

reometr
Haake RS600

$$\cot \theta = 10$$

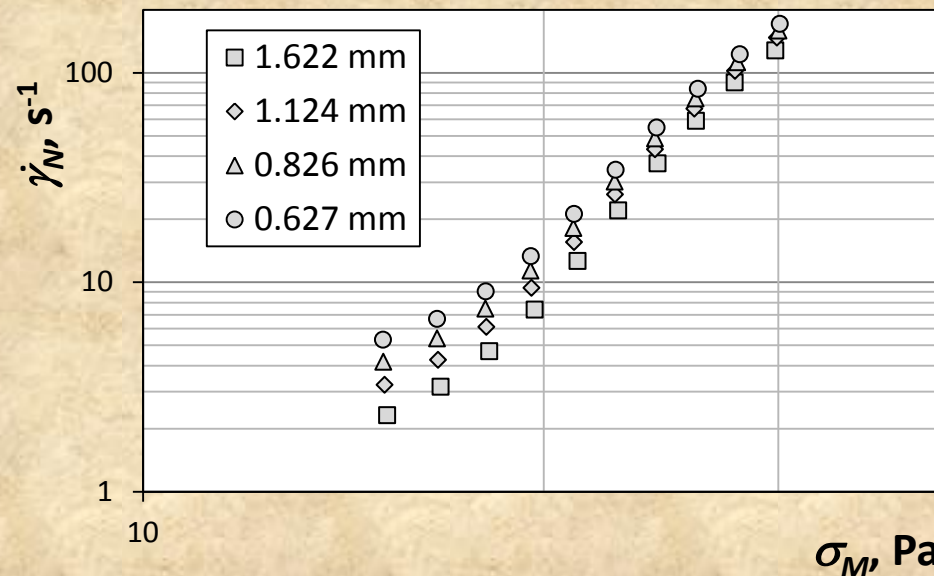
$$h = h_0 + \Delta z \sin \theta$$

AWS viskozimetrie

Primární data zkorigovaná na koncové efekty

počet geometrií: $i = 1 \dots N$

počet bodů na tokové křivce: $j = 1 \dots M$

σ_M, Pa střední
smykové napětí
na povrchu rotoru

$\dot{\gamma}_N, s^{-1}$ smyková rychlost
počítaná jako
pro Newtonskou
kapalinu bez skluzu

AWS viskozimetrie

Lokální filtrace dat

počet geometrií: $i = 1 \dots N$

počet bodů na tokové křivce: $j = 1 \dots M$

$$G(\sigma, h) = \frac{\Omega R}{h} = F(\varphi[\sigma]) + S(\chi[\sigma], h)$$

$$G^*(\sigma, h) = F^*(\varphi^*[\sigma]) + S^*(\chi^*[\sigma], h)$$

$$S(\chi[\sigma], h) = G(\sigma, h) - F^*(\varphi^*[\sigma])$$

$$F(\varphi[\sigma]) = G(\sigma, h) - S^*(\chi^*[\sigma], h)$$

primární data

AWS viskozimetrie

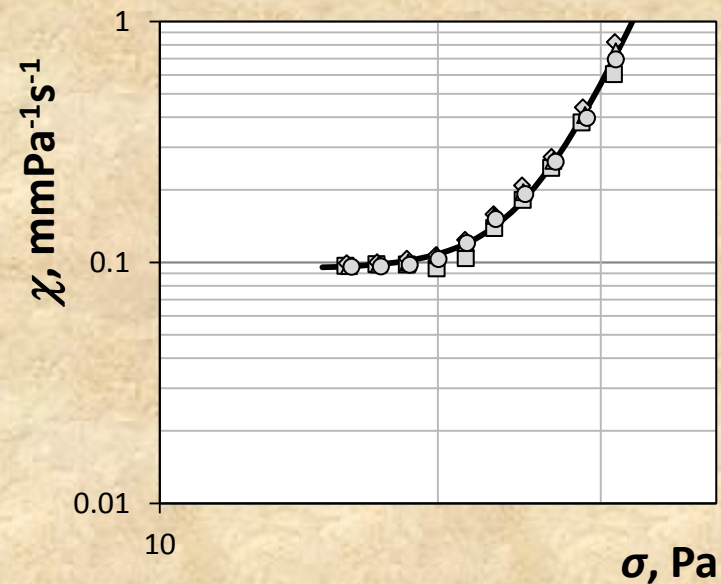
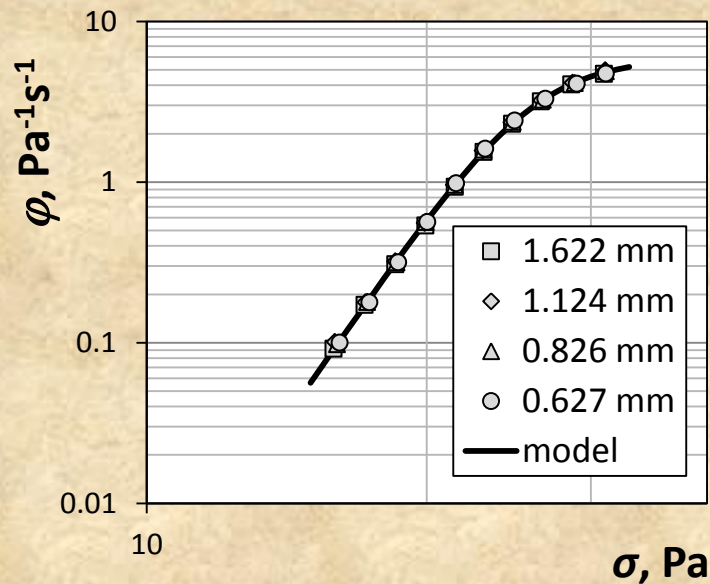
Vyhodnocená fluiditní a skluzová funkce

počet geometrií:

$$i = 1 \dots N$$

počet bodů na tokové křivce:

$$j = 1 \dots M$$

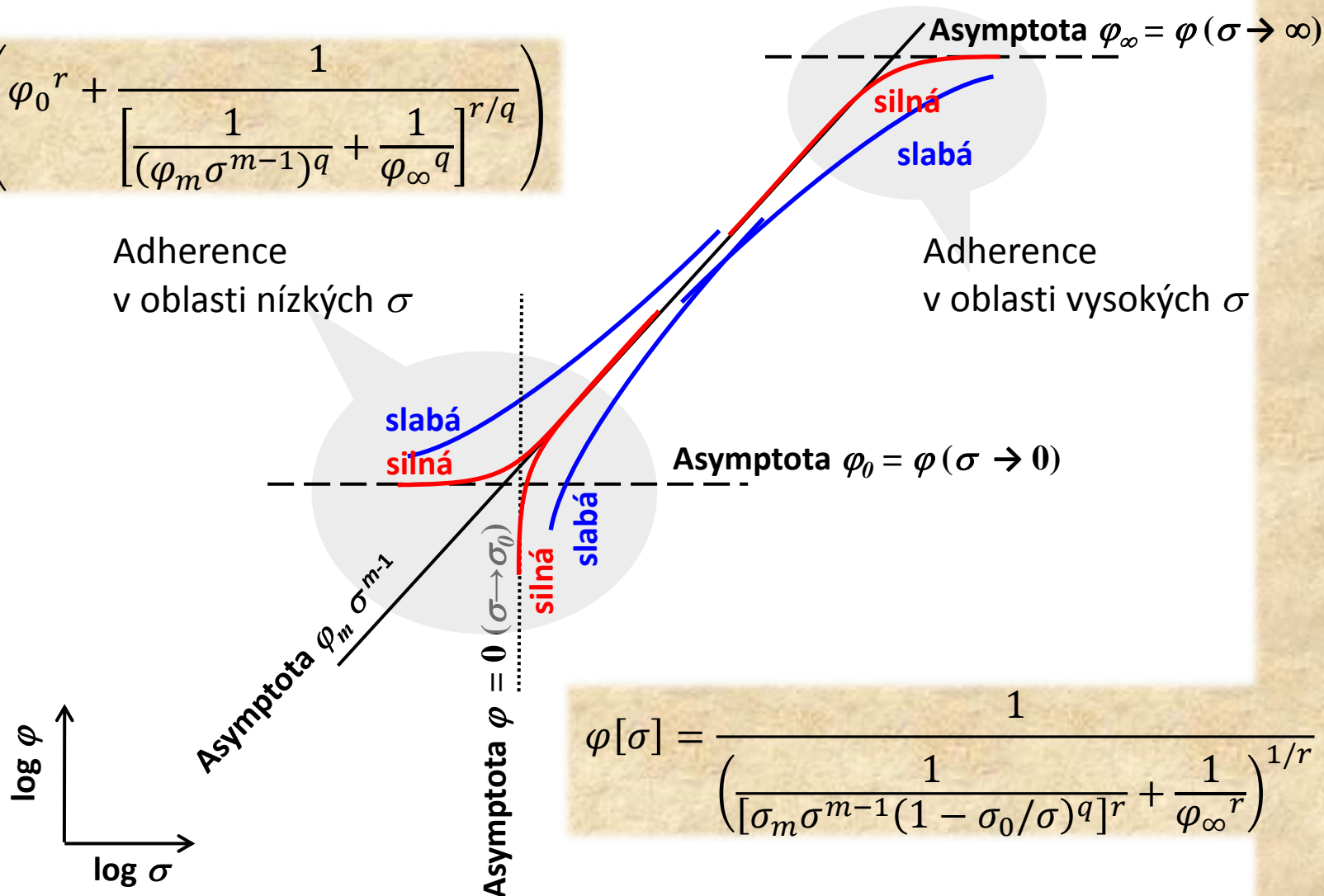

AWS viskozimetrie

$$\varphi[\sigma] = \left(\varphi_0^r + \frac{1}{\left[\frac{1}{(\varphi_m \sigma^{m-1})^q} + \frac{1}{\varphi_\infty^q} \right]^{r/q}} \right)$$

Adherence
v oblasti nízkých σ

Adherence
v oblasti vysokých σ

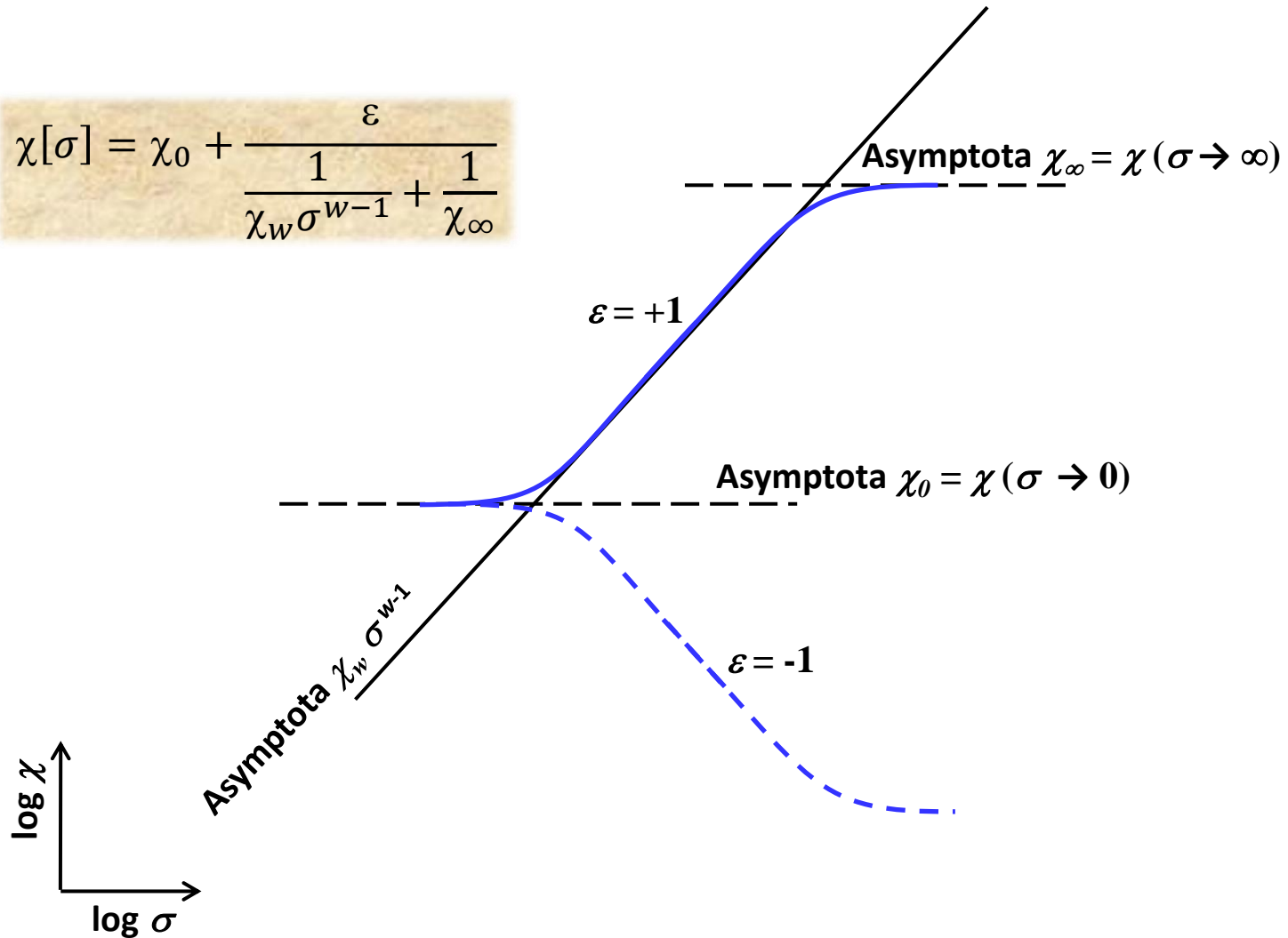

$$\varphi[\sigma] = \frac{1}{\left(\frac{1}{[\sigma_m \sigma^{m-1} (1 - \sigma_0/\sigma)^q]^r} + \frac{1}{\varphi_\infty^r} \right)^{1/r}}$$

AWS viskozimetrie

$$\chi[\sigma] = \chi_0 + \frac{\varepsilon}{\frac{1}{\chi_w \sigma^{w-1}} + \frac{1}{\chi_\infty}}$$

Ukázky výsledků

Vodné kaolinové suspenze

Průmysl: keramický, papírenský, barvářský

Výzkum: modelová kapalina, koloidní disperze

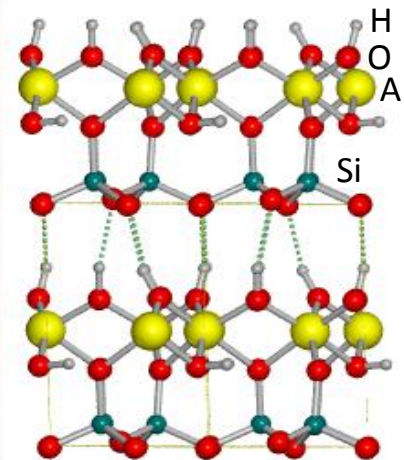
(tixotropie, viskoplasticita, zdánlivý přístěnný skluz)

Kaolin „Sedlec Ia“ (>90% kaolinitu: $\text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 2\text{SiO}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$)

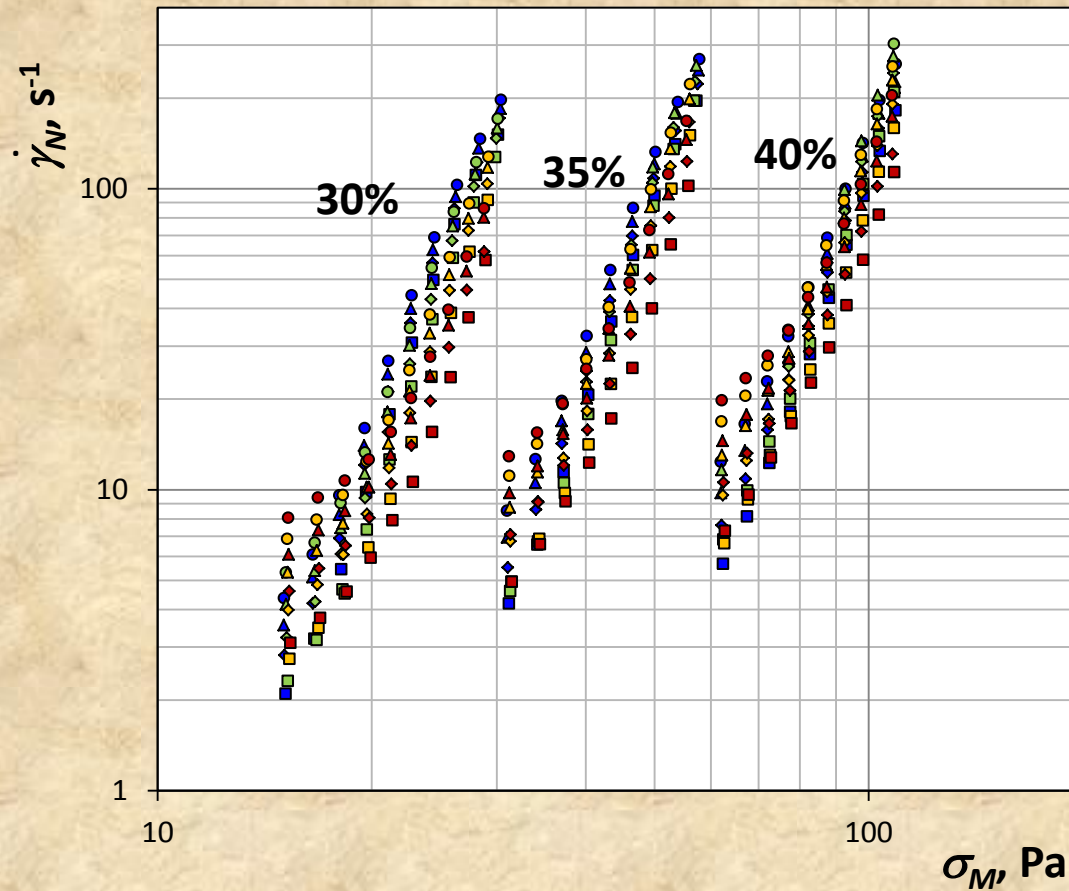
30%, 35% a 40%hm
vodné suspenze

Ztekucovadla:

Na_2CO_3 , NaOH, SHMP,
NaCMC (90 000 g/mol)

Ukázky výsledků

kaolinové suspenze

h , mm:

1.622 □

1.124 ◇

0.826 △

0.627 ○

Teplota:

10°C

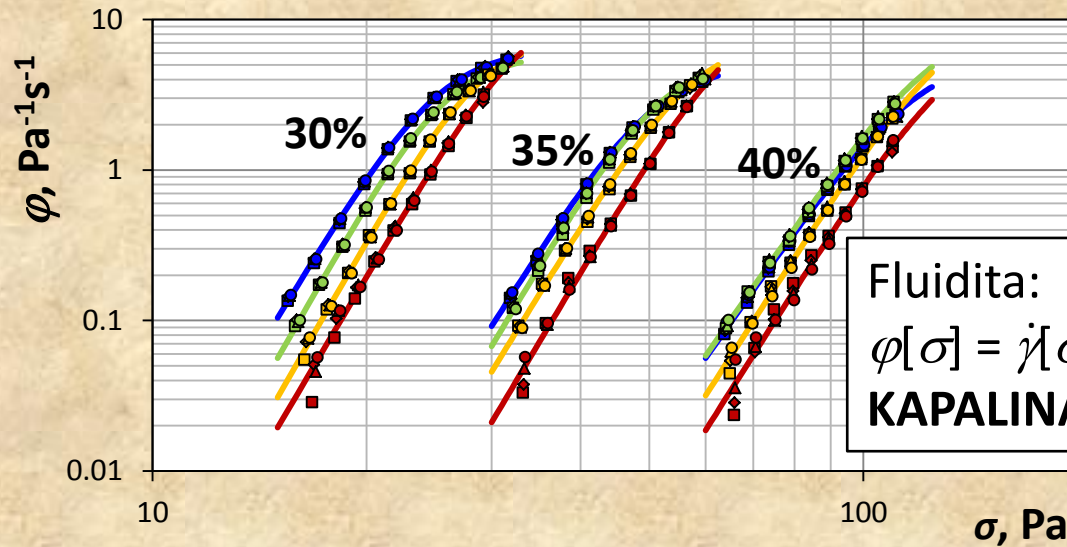
20°C

30°C

40°C

Ukázky výsledků

Fluidita:
 $\phi[\sigma] = \dot{\gamma}[\sigma] / \sigma$
KAPALINA

kaolinové suspenze

h, mm :

1.622 □

1.124 ◇

0.826 △

0.627 ○

Teplota:

10°C

20°C

30°C

40°C

30%

35%

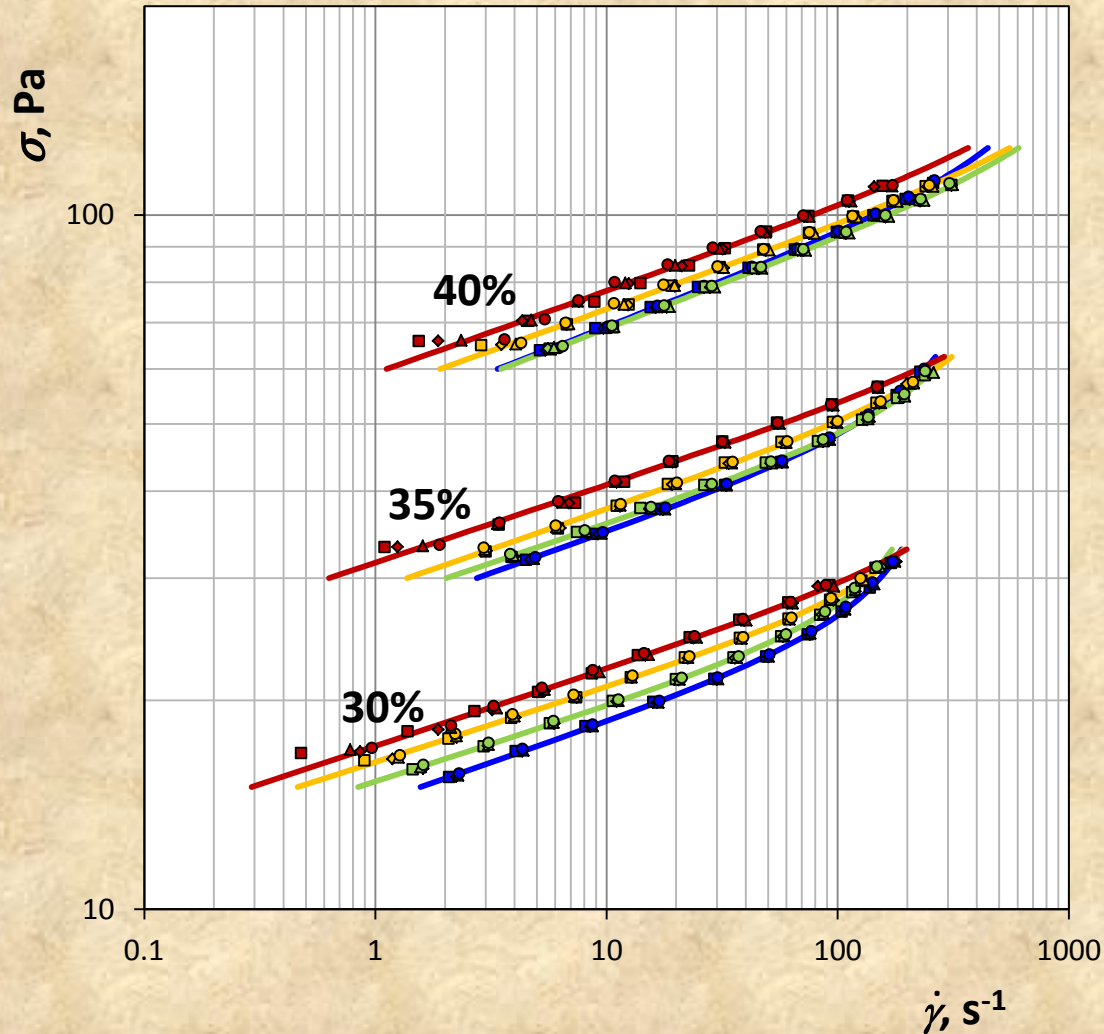
40%

Skluzový koeficient:

$$\chi[\sigma] = u[\sigma] / \sigma$$

MEZIFÁZÍ

Ukázky výsledků

kaolinové suspenze

h, mm :

1.622 $\square$

1.124 $\diamond$

0.826 $\triangle$

0.627 $\circ$

Teplota:

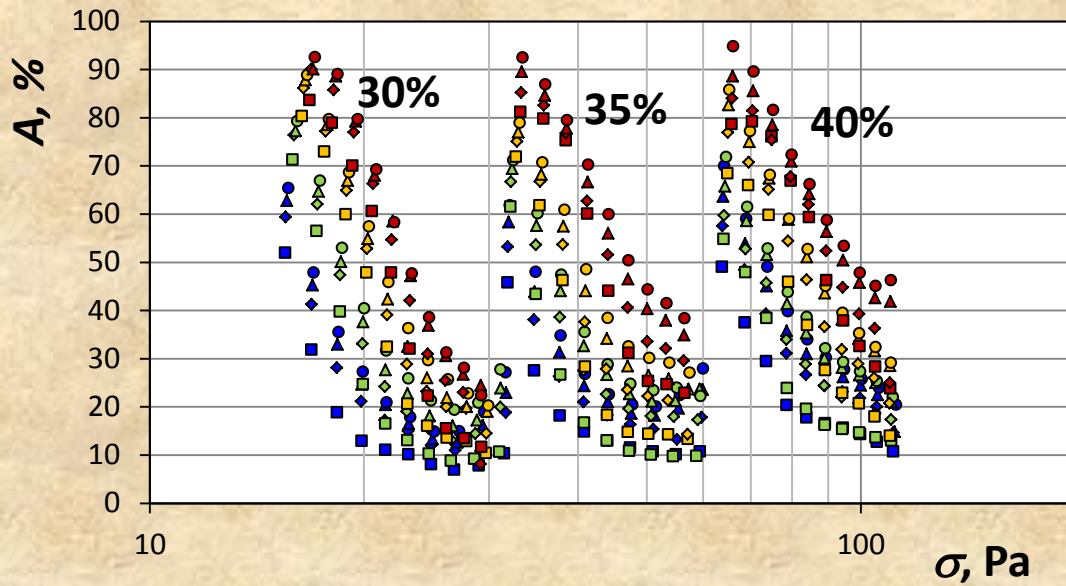
10°C

20°C

30°C

40°C

Ukázky výsledků

kaolinové suspenze

h , mm:

1.622 $\square$

1.124 $\diamond$

0.826 $\triangle$

0.627 $\circ$

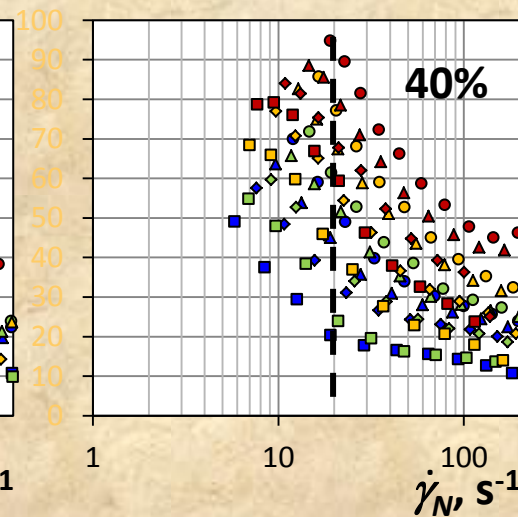
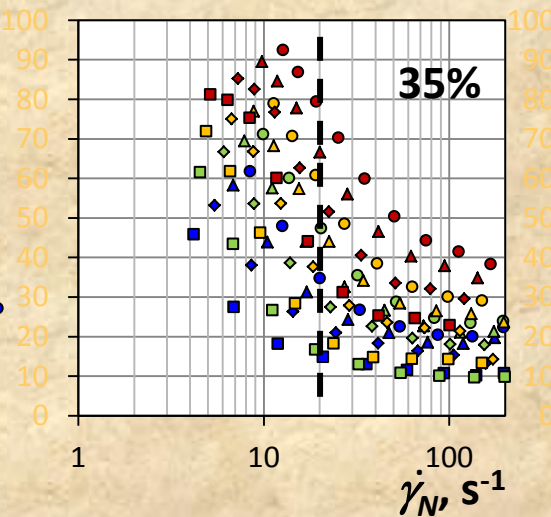
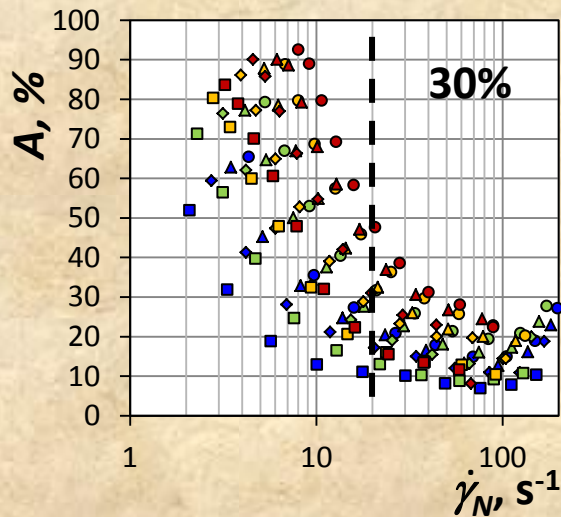
Teplota:

10°C

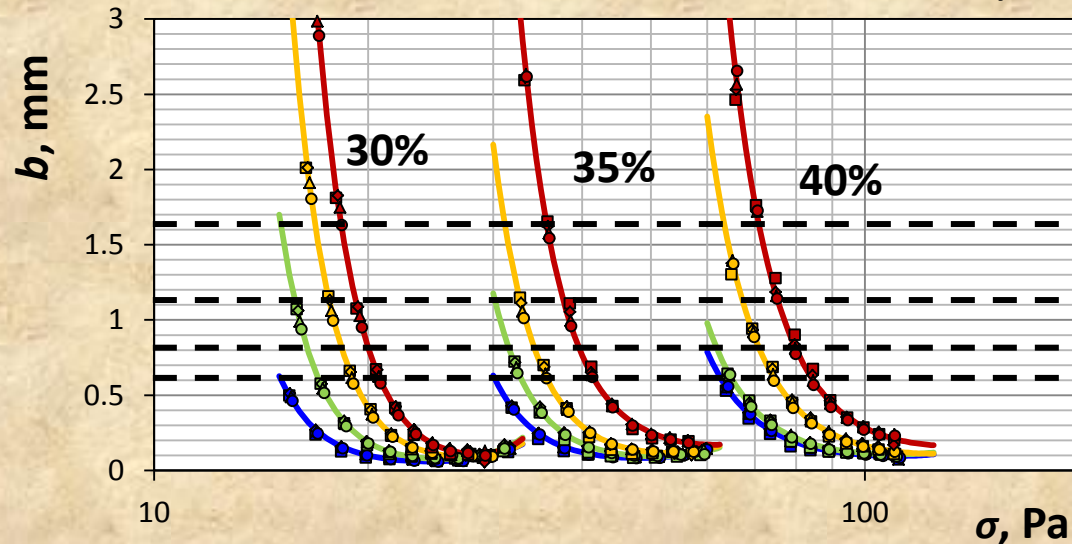
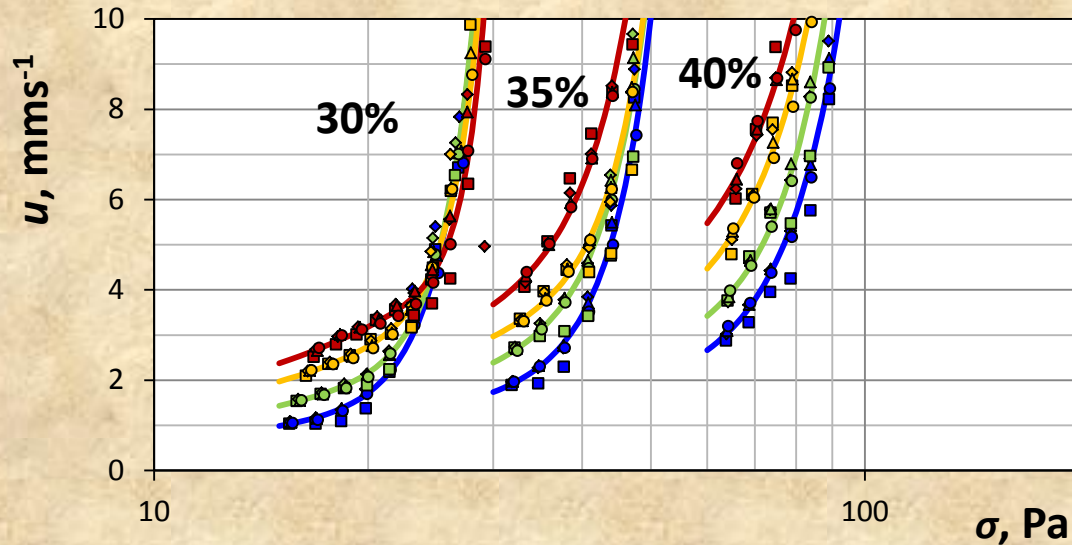
20°C

30°C

40°C

Ukázky výsledků

kaolinové suspenze

h , mm:

1.622 □

1.124 ◇

0.826 △

0.627 ○

Teplota:

10°C

20°C

30°C

40°C

extrapolovaná

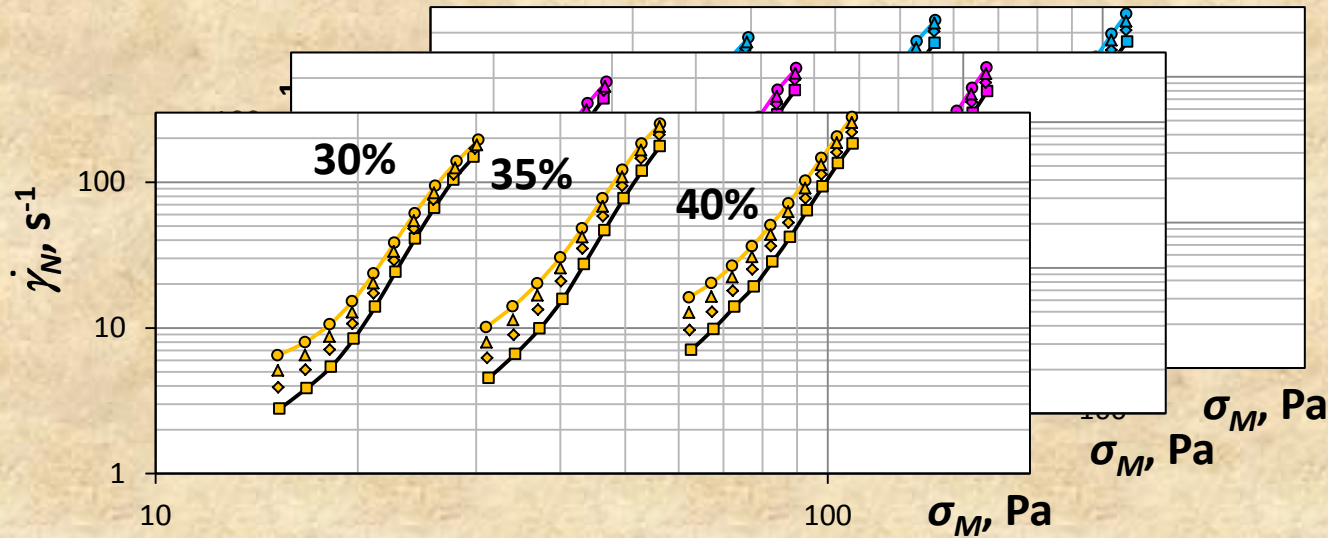
skluzová délka,

$$b = u[\sigma] / \dot{\gamma}[\sigma]$$

$$= \chi[\sigma] / \phi[\sigma]$$

Ukázky výsledků

kaolinové suspenze

25°C

Δz , mm:

15 □

10 ◇

7 △

5 ○

Senzor:

KK01 - nerez

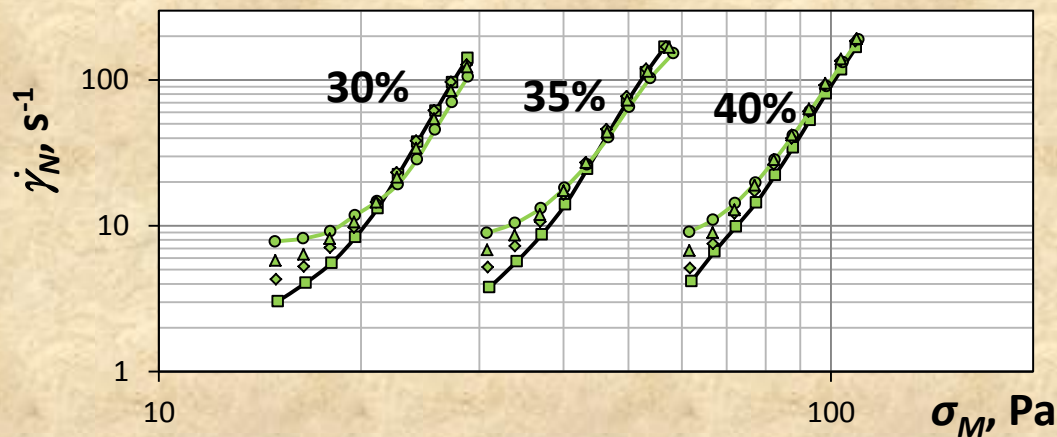
hladká

KK02 - titan

KK03 - dural

KK04 - nerez

pískovaná

Ukázky výsledků

kaolinové suspenze

25°C

Δz , mm:

15 $\square$

10 $\diamond$

7 $\triangle$

5 $\circ$

Senzor:

KK01 - nerez

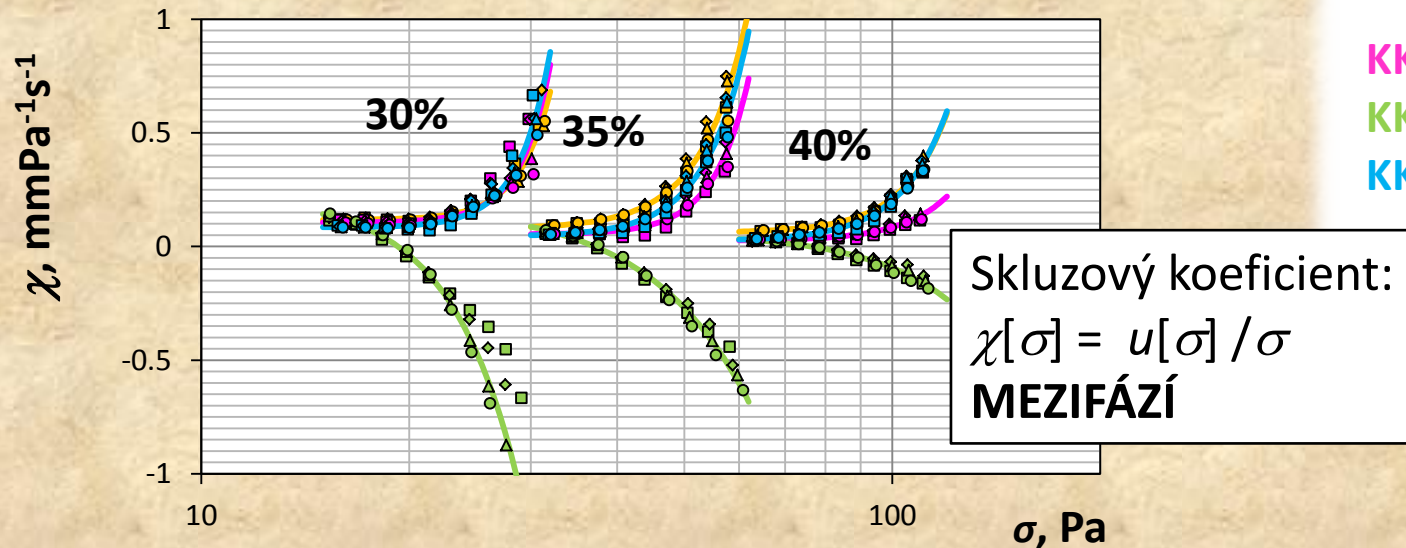
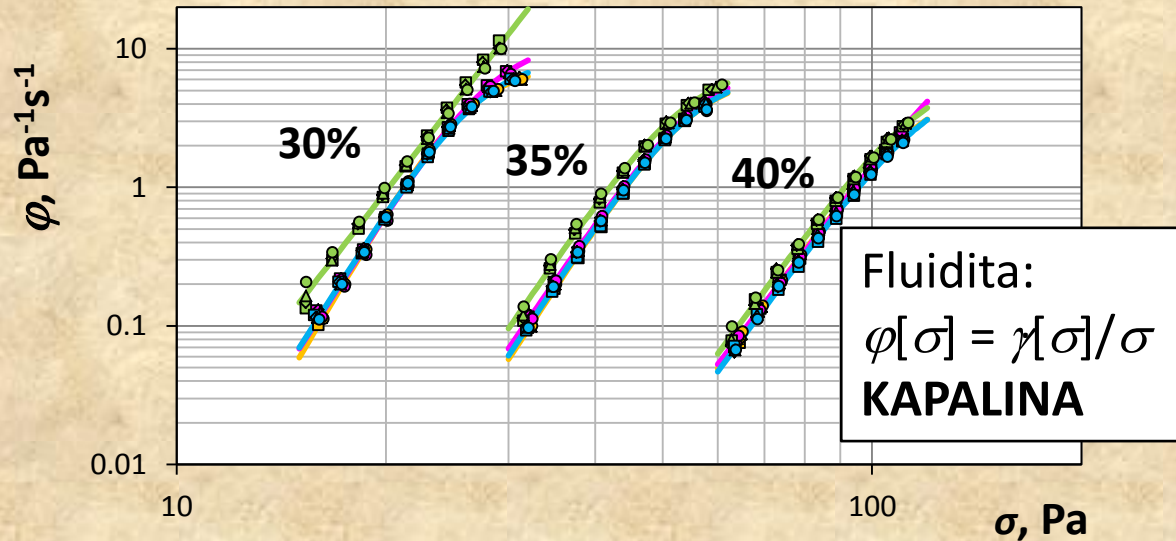
hladká

KK02 - titan

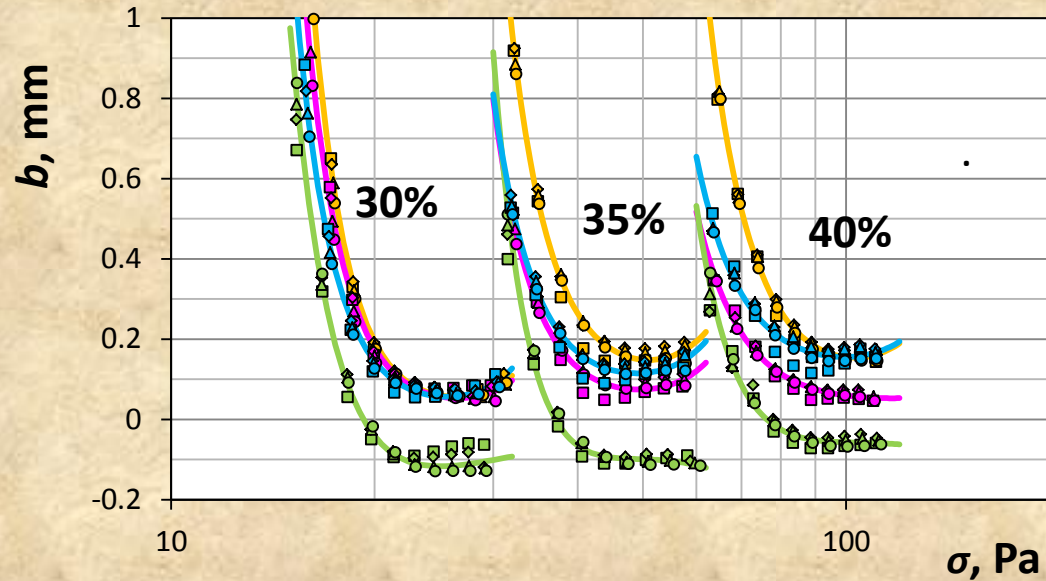
KK03 - dural

KK04 - nerez

pískovaná

Ukázky výsledků

kaolinové suspenze

25°C

Δz , mm:

15 □

10 ◇

7 Δ

5 ○

Senzor:

KK01 - nerez

hladká

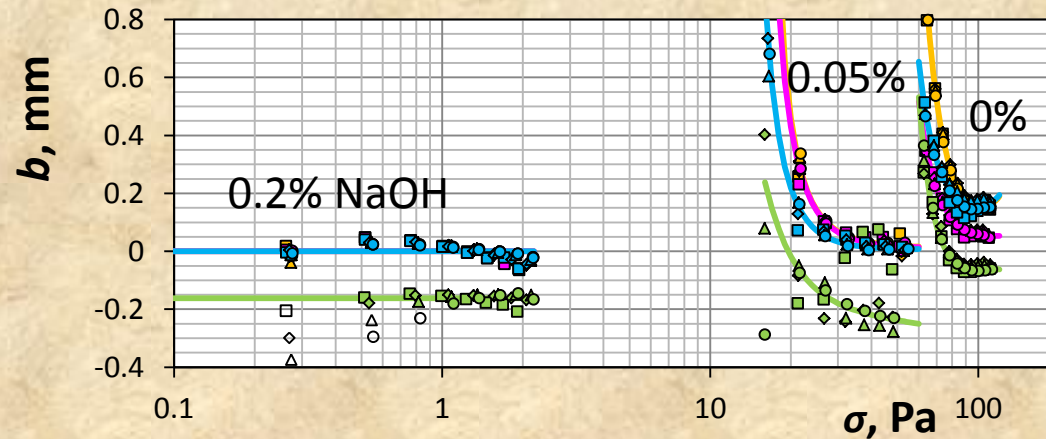
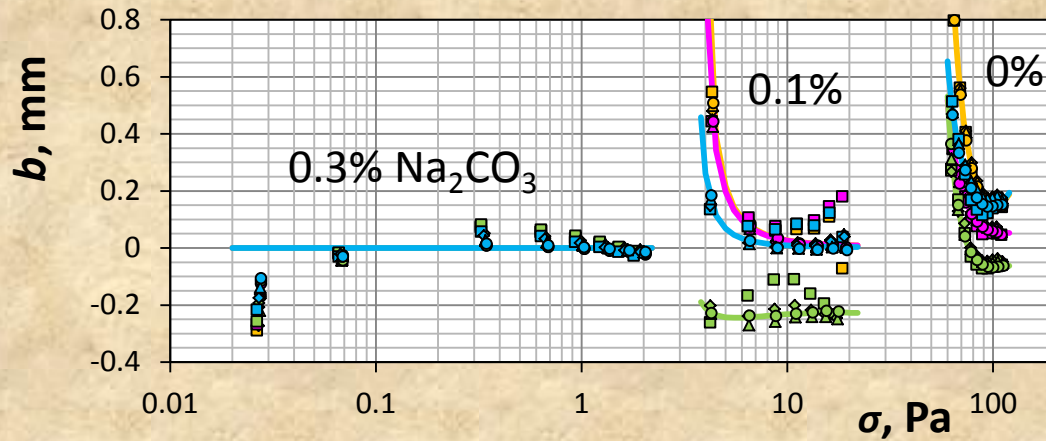
KK02 - titan

KK03 - dural

KK04 - nerez

pískovaná

Ukázky výsledků

kaolinové
40% suspenze

25°C

Δz , mm:

15 □

10 ◇

7 △

5 ○

Senzor:

KK01 - nerez

hladká

KK02 - titan

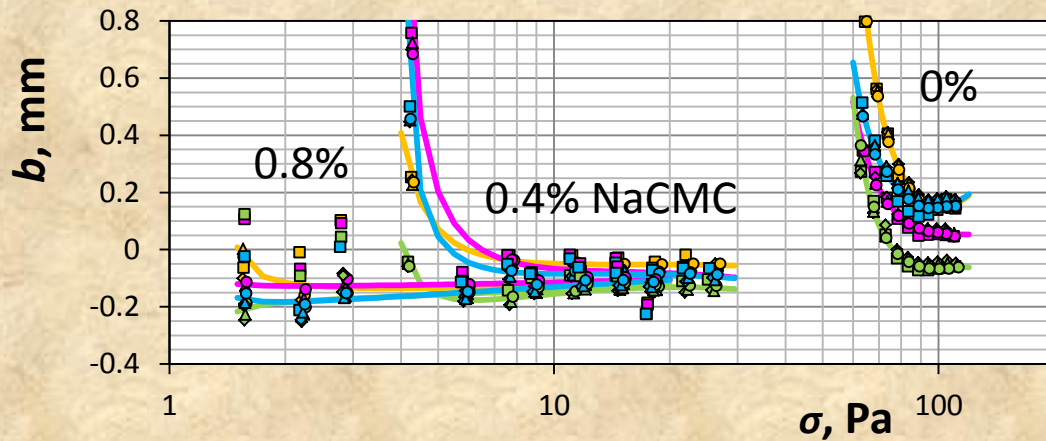
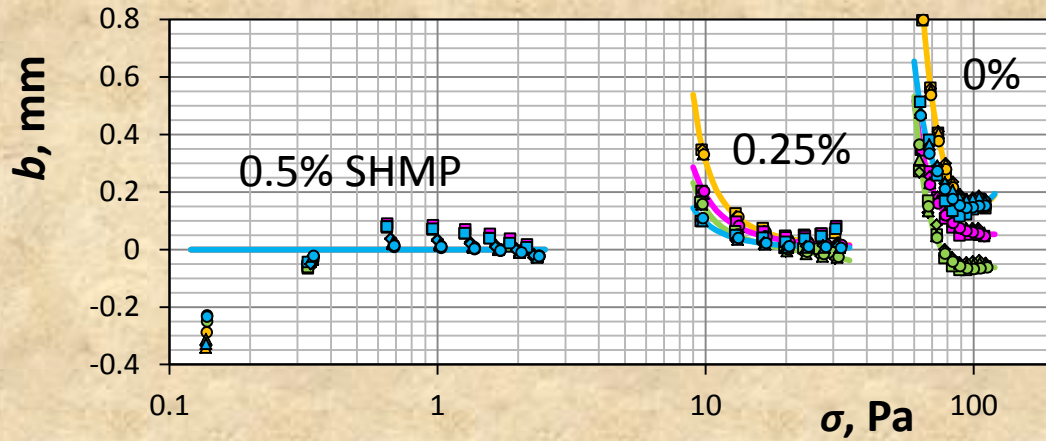
KK03 - dural

KK04 - nerez

pískovaná

Ukázky výsledků

kaolinové
40% suspenze
25°C

$\Delta z, \text{ mm}$:

15 □

10 ◇

7 Δ

5 ○

Senzor:

KK01 - nerez
hladká

KK02 - titan

KK03 - dural

KK04 - nerez
pískovaná

Shrnutí

- ✓ AWS viskometrie umožňuje detekci přístěnných efektů.
- ✓ Měření musí být prováděna ve stejném rozsahu smykových napětí na několika různých tloušťkách štěrbin.
- ✓ Přístěnné efekty mohou být charakterizovány, jak kladnou, tak zápornou skluzovou rychlostí.

A close-up photograph of a metal drill bit, showing its sharp cutting edges and the central flute. The drill bit is positioned vertically, and the background is dark and out of focus. Overlaid on the image is the text "Děkuji Vám za pozornost." in a blue, sans-serif font. Below this text is a horizontal blue line.

Děkuji Vám za pozornost.

Děkujeme Grantové agentuře České republiky za finanční podporu v rámci projektů 15-04790S a 15-05534S.